

Dynamisch erfgoed: de stad in beweging

Interdisciplinaire en interuniversitaire zomercursus georganiseerd en gecoördineerd door het UU Honours College van de Universiteit Utrecht (UU) in samenwerking met de Nederlandse Wetenschappelijke Instituten in het Buitenland (NWIB's). Plenaire startweek in Utrecht (juli). Veldwerkweken in Athene, Florence, Rome of Sint Petersburg in juli of september (afhankelijk van instituut). Voor honours studenten (BA-2 of -3) van Universiteit Utrecht, Radboud Universiteit, Leiden Universiteit, Vrije Universiteit, Universiteit van Amsterdam en University College Roosevelt.

Stedelijk erfgoed met nieuwe bestemming

Stedelijk erfgoed heeft soms een wat stoffig imago maar wie beter kijkt, ziet juist de rijkheid, diversiteit, mogelijk- en onmogelijkheden. Oude gebouwen, monumenten of parken worden in binnen- en buitenland opgeknapt en/of herbestemd. Denk in Nederland bijvoorbeeld aan het voormalige bedrijventerrein van Philips, Strijp-S in Eindhoven, waar vanaf 2000 woningen en bedrijven uit de creatieve sector zijn gevestigd. Of aan de oude Watertoren in Utrecht die sinds 2015 een restaurant is geworden. Verder werden en worden veel oude landgoederen en vestingwerken omgetoverd tot parken waar iedereen naar hartenlust kan recreëren. Naast de grote cultuurhistorische waarde en herbestemming van gebouwen wordt stedelijk erfgoed soms ook inzet van politieke discussie. Bij nadere bestudering blijkt erfgoed dus een dynamisch begrip te zijn. Het brengt een stad daadwerkelijk in beweging.

Zomercursus in Athene, Florence, Rome of Sint Petersburg

In deze zomercursus staan we stil bij stedelijk erfgoed in Athene, Florence, Rome en Sint Petersburg. Stuk voor stuk steden met een zeer rijk en veelzijdig verleden en dito erfgoed. Het gaat om erfgoed in de gebouwde omgeving – onder meer gebouwen, straten(patronen), pleinen en parken – die is opgebouwd uit (overblijfselen van) verschillende historische lagen. Wat daarvan als ‘erfgoed’ wordt bestempeld, en door wie, en wat dat dan betekent voor beheer en behoud van dat erfgoed, is onderwerp van voortdurende discussie en heroriëntatie.

KNIR, Rome

NIKI, Florence

NIA, Athene

NIP, Sint Petersburg

Het rijke en veelzijdige erfgoed van deze steden stelt verschillende uitdagingen. Denk aan verregaande commercialisering en toeristische druk. Of aan de spanningen tussen enerzijds de eisen die hedendaagse stadsbewoners en bedrijven stellen aan de stedelijke omgeving, en anderzijds het behoud van historische gebouwen en stedelijke patronen. Of aan technische vraagstukken van de conservering en het behoud van erfgoed. Of aan het wegvallen van historische functies (zoals bij veel kerken en kloosters) en de kwestie van economisch rendabel hergebruik van dergelijk erfgoed. Dit zijn mogelijke onderwerpen voor onderzoek.

We starten met een intensieve week in Utrecht waar je kennis maakt met Europees stedelijk erfgoed en de daarbij horende hedendaagse uitdagingen. Ook maak je kennis met de vertegenwoordigers van de NWIB's en de docenten en onderzoekers van verschillende universiteiten die zich met dit thema bezighouden. In deze startweek worden de onderzoeksgroepen gevormd en ontwikkelen de deelnemers samen hun onderzoekplannen voor het veldwerk in het buitenland. In juli of september, afhankelijk van het NWIB waar je terecht komt, ga je aan de slag met het onderzoeksproject. Je bezoekt erfgoedplaatsen, neemt interviews af en doet verder onderzoek dat resulteert in een paper. Je wordt hierbij gecoacht door een medewerker van het NWIB en op afstand door iemand in Nederland. In november presenteer je je bevindingen tijdens een slotbijeenkomst in Utrecht.

Voor wie

Deze zomercursus is toegankelijk voor honoursstudenten en studenten die niet deelnemen aan een honoursprogramma, maar wel gemotiveerd zijn en bovendien goed scoren in hun studie. Het betreft een interdisciplinaire en interuniversitaire cursus voor studenten van alle studierichtingen. In teams ga je aan de slag met een concreet vraagstuk gekoppeld aan de stad waar jij in de zomer onderzoek gaat doen. We houden zoveel mogelijk rekening met ieders voorkeur maar uiteindelijk is voor iedere stad de groepsgrootte afhankelijk van de capaciteit aldaar. De voertaal van dit in Nederland gecoördineerde project is Nederlands.

Data en buitenlandverblijf

Het programma vraagt een tijdsinvestering van 210 uur (7,5 EC). Het is afhankelijk van de universiteit waar je studeert of je de behaalde credits kunt gebruiken voor je reguliere studie of honoursprogramma. We raden je aan om hiervoor contact op te nemen met de contactpersoon van jouw universiteit.

We vragen betrokkenheid en participatie. Vaststaande data - we gaan er van uit dat je hierbij aanwezig bent - zijn de intensieve startweek, de veldwerkweken in het buitenland en de slotdag. Afhankelijk van het instituut waar je onderzoek gaat doen zijn de veldwerkweken in juli of september. Begin november is er een terugkomdag in Utrecht waarbij iedereen zijn of haar onderzoek presenteert.

Startweek in Utrecht			
maandag 9 juli t/m vrijdag 13 juli (dagelijks van 10:00 tot 17:00 uur)			
Veldwerk bij NWIB locaties			
KNIR Rome	NIP Sint Petersburg	NIA Athene	NIKI Florence
Maandag 16 t/m maandag 30 juli	Maandag 17 t/m vrijdag 28 september	Dinsdag 18 t/m zondag 30 september	Maandag 17 t/m vrijdag 27 juli
Slotbijeenkomst in Utrecht			
Vrijdag 2 november (middag)			

Aanmelding

De eerste werving verloopt via de eigen universiteit (zie contactpersonen coördinatie). Deze neemt de aanmeldingen in behandeling en zet deze door aan de Universiteit Utrecht. Vervolgens nodigt de UU kandidaten uit voor een gesprek. Op basis van deze gesprekken vindt de definitieve selectie plaats.

Wie kan zich aanmelden?

- Je bent BA-2- of BA-3-student aan de Radboud Universiteit, Vrije Universiteit van Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht of University College Roosevelt;
- Je bent gemotiveerd en bereid tijd en energie in dit project te steken;
- Je volgt een honoursprogramma aan een van de deelnemende instellingen of je bent geen honoursstudent, maar wel zeer gemotiveerd en goed presterend;
- Je werkt graag samen met studenten van andere disciplines;
- Je bent aanwezig bij de alle programmaonderdelen.

Meld je aan door de volgende documenten samengevoegd in één PDF te sturen aan de contactpersoon van jouw universiteit (zie volgende pagina):

- Motivatiebrief
- CV met digitale pasfoto
- Cijferlijst

Deadline

Je kunt je inschrijven tot 24 april 2018. De gesprekken worden gevoerd op 26 april en 1 mei 2018.

Kosten deelname

Deze zomerschool wordt grotendeels gefinancierd door de deelnemende Nederlandse universiteiten en de NWIB's in Rome, Sint Petersburg, Athene en Florence. De NWIB's verzorgen de accommodatie tijdens het buitenlandverblijf. Reiskosten in Nederland en naar en in het buitenland en kosten voor eten en drinken komen voor rekening van de student.

Organisatie algemeen

- Organisatie NWIB-zomercursus: UU Honours College: prof. dr. Michael Burke en dr. Charlotte Brand: honourscollege@uu.nl
- Coördinatie startweek en slotdag Utrecht, begeleiding studenten vanuit Nederland: prof. dr. Rob van der Vaart

Contactpersonen coördinatie werving per universiteit

Radboud Universiteit
Radboud Honours Academy
dr. Floor Binkhorst, F.Binkhorst@ru.nl

Universiteit Leiden
Honours Academy
Jennifer Schijf MSc, classes@ha.leidenuniv.nl

Universiteit van Amsterdam
Academische Zaken
dr. Brigitte Widdershoven, B.E.M.Widdershoven@uva.nl

Universiteit Utrecht
UU Honours College
dr. Charlotte Brand, c.j.m.brand@uu.nl

University College Roosevelt
dr. Helle Hochscheid, h.hochscheid@ucr.nl

Vrije Universiteit
VU Honoursprogramma
Caroline Holleman, c.holleman@vu.nl

Startweek in hoofdlijnen (alle dagen van 10:00 tot 17:00 in Utrecht)

Coördinatie: prof. dr. Rob van der Vaart

Docenten van Nederlandse universiteiten

- dr. Linde Egberts, universitair docent Erfgoedstudies, Vrije Universiteit Amsterdam,
- dr. Bouke van Gorp, universitair docent Sociale Geografie en Planologie, Universiteit Utrecht,
- dr. Nathalie de Haan, universitair docent, Geschiedenis, Radboud Universiteit
- dr. Helle Hochscheid, universitair docent Antieke Griekse maatschappij, erfgoed en cultuur, University College Roosevelt,
- prof. dr. Rob van der Vaart, emeritus-hoogleraar Sociale Geografie, Universiteit Utrecht,
- prof. dr. Evert van der Zweerde, hoogleraar Praktische filosofie (en Ruslandkenner), Radboud Universiteit.

Er zijn interactieve lezingen en workshops over stedelijk erfgoed vanuit zeer verschillende perspectieven: geografisch/ planologisch, politiek-filosofisch, toerisme-studies en historisch.

Maandag 9 juli – kennismaking en kennisverwerving

- Kennismaking en oriëntatie op de cursus.
- NWIB's stellen zich voor: werkzaamheden, staf, relatie NWIB met aspecten van het lokale stedelijk erfgoed, mogelijke projecten ter plekke in kader van de cursus.
- dr. Helle Hochscheid – Macht in aanbouw: architectuur, overheid en volk in Athene
- dr. Nathalie de Haan – De helm van Scipio. Antiek erfgoed in een jonge natiestaat (Italië 1861-1960)
- Voorlopige indeling onderzoeksgroepen naar stad, inventarisatie van thema's.

Dinsdag 10 juli – kennisverwerving, kennismaking met NWIBs

- prof. dr. Evert van der Zweerde – De politieke biografie van steden en hun erfgoed - Sint Petersburg.
- prof. dr. Rob van der Vaart - Heritage als maatschappelijk fenomeen - een eerste verkenning.
- Definitieve indeling van de groepen, keuze voor de projecten in de steden.

Woensdag 11 juli – erfgoed in de praktijk

- Hele dag excursie met deskundigen (Utrecht): historische, culturele, financieel-economische, juridische, politiek-bestuurlijke, sociale en planologische aspecten en vraagstukken bij de hedendaagse benutting van het stedelijk erfgoed.

Donderdag 12 juli – accent op werken aan het project, aanvullende kennisverwerving

- dr. Bouke van Gorp - Cultuurtoerisme en stedelijk erfgoed
- dr. Linde Egberts - Beheer en benutting van stedelijk erfgoed/world heritage in Europa – een overzicht van praktijken en issues
- Groepen per stad aan het werk. Bestuderen van bronnen (literatuur, kaarten, media) over lokale casus voor het veldwerk in een van de vier steden. Denken over de aanpak van het project. Voorbereiden van een korte presentatie hierover op de vrijdagmiddag.

Vrijdag 13 juli – werken aan project en presentaties

- Groepen per stad ronden hun oriëntatie af (vervolg op donderdagochtend), maken een meer gedetailleerd plan van aanpak voor hun project, bereiden de presentatie voor de middag voor.
- Studenten presenteren hun casus en plan van aanpak voor hun project aan een panel van deskundigen.
- Borrel, afsluiting.

Onderzoek bij één van de NWIB's

Je gaat in kleine groepen (minimaal 4 deelnemers per groep) met een duidelijk geformuleerd onderzoeksvoorstel naar een NWIB in Athene, Florence, Rome of Sint Petersburg. Je hebt vooraf literatuur bestudeerd over de casus en bespreekt samen met je groep over een plan van aanpak voor de twee weken van het project. Ter plekke krijg je *coaching* en de beschikking over een *werkruimte*. Een van de NWIB-medewerkers is aanspreekpunt /primaire lokale begeleider. Via het aanspreekpunt heb je toegang tot het lokale netwerk van het NWIB (bijvoorbeeld bij het zoeken van bronnen, het maken van contacten voor interviews). Na aankomst heb je met je groep met de begeleider een gesprek over het onderzoeksplan, om zaken bij te sturen en nader in te vullen. Je krijgt dan ook briefings van enkele deskundigen over aspecten van het onderwerp van het project. Vervolgens ga je direct aan de slag – archieven in, interviews doen, observaties doen of een enquête afnemen, allemaal afhankelijk van de gekozen projectopzet.

Je bent zelf verantwoordelijk voor de voortgang en resultaat van het project. De begeleider heeft in de loop van de twee weken enkele gesprekken met de groep, om te horen hoe het staat, advies te geven, en dergelijke. Wij verwachten van jullie dat je je snel inwerkt, je ondernemend en zelfstandig bent. Al tijdens de startweek in Utrecht worden jullie uitgedaagd om zelf met ideeën te komen voor het onderzoek in het buitenland.

De lokale projecten rond stedelijk erfgoed moeten voldoen aan de volgende eisen:

- Voldoende afgebakend (breedte vermijden);
- Interdisciplinair (er moet iets in zitten voor studenten met verschillende bagage, bijvoorbeeld historisch plus stedenbouwkundig plus economisch, of welke combinatie van disciplines dan ook);
- Het project moet 'te doen' zijn wat betreft fact-finding en lokaal onderzoek binnen tien werkdagen (realistisch wat betreft te interviewen personen, toegang tot archieven, en dergelijke);
- Onderzoek ter plekke moet onmisbaar zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag (met andere woorden: vragen die ook beantwoord kunnen worden door thuis online bronnen te raadplegen, mogen niet);
- Er moeten voldoende goede bronnen zijn voor oriëntatie vooraf op de casus en de context daarvan (de cursusdocenten doen wat dit betreft het nodige voorwerk);
- Het project moet methodologisch verantwoord zijn;
- Het project moet betrekking hebben op aspecten van het hedendaagse gebruik/de hedendaagse problematiek van stedelijk erfgoed.

Binnen die randvoorwaarden is zeer veel mogelijk. Projecten kunnen verschillen in *onderwerp*, in *aanpak* en in *output*. Een en ander hangt af van wat er lokaal speelt rond stedelijk erfgoed, van de expertise en het relatienetwerk van de NWIB's, en van achtergronden en initiatieven van de deelnemende studenten.